

AGUSTÍ ALCOBERRO

«Actualment hi ha similituds amb el moment en què es va impulsar el Congrés de Cultura Catalana»

Agustí Alcoberro Pericay (Pals, Baix Empordà, 1958) és professor d'Història a la Universitat de Barcelona i, des de fa tres anys, presideix la Fundació Congrés de Cultura Catalana (CCC). El també exvicepresident de l'Assemblea Nacional Catalana va participar en aquell Congrés, celebrat entre 1975 i 1977, i explica en aquesta entrevista què va significar aquella experiència i si es podria, o no, reprendre alguna iniciativa similar en un moment d'incertesa com l'actual.

Per Manuel Lillo / @lillousechi
Fotografies de Jordi Play-Arxiu / instagram.com/jordisplay

Recentment, Enciclopèdia ha publicat un llibre que repassa, amb molta exhaustivitat, què va ser el Congrés de Cultura Catalana (CCC), com es va activar i desenvolupar i què va significar. El títol d'aquest treball és *Una nova cultura per al poble*, i està escrit per Mariona Lladonosa Latorre i per Manuel Lladonosa Vall-llebrera, i prologat per Agustí Alcoberro, que respon aquestes preguntes en un moment en què la cultura catalana es torna a trobar en una situació delicada, amb un nombre descendent de parlants de la llengua i amb una indústria cultural que, tot i que activa i forta, topa amb les dificultats imposades per la globalització i amb els impediments de tot un Estat a la contra.

—Des de fa tres anys vostè presideix la Fundació del Congrés de Cultura Ca-

talana. Quina és la funció d'aquesta entitat?

—La Fundació va nàixer per recollir l'obra del CCC, i això avui té dos eixos. D'una banda, recuperar el material i la memòria del CCC i, per tant, fer-ne també una recerca històrica. I en segon lloc, mantenir l'actitud d'aquell CCC i, per tant, intentar participar en debats i obrir nous fronts de reflexió al voltant del present i del futur del nostre país.

—Recentment s'ha publicat un llibre, *Una nova cultura per al poble* (Enciclopèdia), escrit per Mariona Lladonosa Latorre i per Manuel Lladonosa Vall-llebrera que analitza amb minuciositat tota aquella etapa. Per què es trau a la llum ara aquell episodi, quan no se celebra cap aniversari ni efemèride?

—La política de publicar coses al voltant del CCC la vam iniciar al seu qua-

rantè aniversari. Des de llavors han anat sortint tota una sèrie de publicacions, tant escrites com audiovisuals, i d'alguna manera el llibre de Mariona i Manuel Lladonosa tanca aquest cicle. El llibre és fruit d'una beca amb què vam proposar als historiadors que analitzessin de manera global el fenomen del CCC, i l'obra compleix clarament amb aquest objectiu. D'una banda perquè hi ha una recerca documental arreu dels Països Catalans que permet reconstruir el que va ser el CCC i també en els distints àmbits en què va reflexionar. Alhora, hi ha una voluntat de construir una tesi per explicar el paper clau que va jugar el CCC durant la Transició amb la intenció de redefinir el catalanisme en termes de modernitat.

—Quina va ser la seua participació personal al CCC?

—Jo era molt jovenet i vaig participar només en allò que es va anomenar Con-

grés de la Joventut Catalana, un procés paral·lel que es va dur a terme simultàniament i que volia reflexionar sobre les condicions de vida dels joves i sobre les perspectives de futur en la mateixa línia en què ho feien altres col·lectius en altres àmbits. Parlem d'un Congrés que tenia vint-i-cinc àmbits i que generava una reflexió des de la societat i des de l'academicisme a tots els nivells.

—Des del Congrés de la Joventut Catalana, quines conclusions van traure en aquell moment?

—La joventut catalana en aquell moment, als anys 1975-1977, vivia un moment de forta politització i les conclusions del Congrés anaven en la línia d'exigir una ruptura democràtica i un nou model polític en el qual la joventut pogués participar col·lectivament. Fins i tot recordo que en aquell moment es va plantejar demanar la majoria d'edat als 16 anys.

—La culminació de la Transició, tal com es veia en aquell moment, va satisfer aquelles demandes o, com a mínim, generava una perspectiva optimista de cara al futur?

—Crec que el Congrés es va iniciar en un clima de gran optimisme i amb una clara voluntat de transformació social. I, en el fons, des d'una identificació amb la voluntat de ruptura democràtica. I en canvi, quan es tanca el CCC, vivim un moment en el qual el que s'ha produït no és la ruptura democràtica que volíem, sinó una mena de reforma dins del mateix sistema. I també, al llarg dels anys del CCC, és quan es van definint els partits polítics i, en el moment del tancament del Congrés, ja es detectaven rivalitats i diferències importants.

—En aquest sentit, pensa que el desenllaç de la Transició, amb la força que adquireixen els partits, va

disminuir o va contenir la força del CCC?

—Aquí caldria parlar de dues coses. Algunes de les entitats que es van fer al voltant del CCC han tingut una clara continuïtat, en alguns casos fins i tot institucional, perquè hi ha grups i entitats que naixen del Congrés i que avui continuen funcionant. Per exemple l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, construïda a més amb voluntat de Països Catalans. Hi ha també alguns àmbits en què les aportacions acadèmiques, científiques o professionals eren prou sòlides i també han tingut continuïtat. Per exemple, s'ha destacat sovint que el mapa sanitari de Catalunya és fruit d'algunes conclusions que s'hi van traure. Per tant, el CCC va marcar el futur en molts aspectes. En altra línia caldria dir que amb el CCC s'inicien determinats models de lluita que fins aleshores eren nous, com ara la lluita ecologista —contra →

→ les centrals nuclears o per evitar el trinxament del litoral—, que ha tingut molta continuïtat. Ara, globalment, el model sobre el qual treballàvem, que era el model d'un país nou i d'una ruptura àmplia, no ha tingut la continuïtat desitjada.

—I a qui atorgaria aquesta responsabilitat?

—Les coses van anar com van anar i seria complicat de dir. Potser caldria entrar en el terme clàssic de la *correlació de forces*. Però, segurament, el fet que el pujolisme s'instal·lés a Catalunya durant 23 anys no formava part del full de ruta del CCC. Es tractava d'un model polític intern a Catalunya en el qual no havia treballat una part important de la base del Congrés.

—Quines eren, doncs, les diferències entre les expectatives del CCC i allò que després va ser el pujolisme?

—El CCC és un fenomen excepcional en què teníem, per una banda, una acadèmia i un món universitari clarament revolucionat pel Maig del 68. Per tant, parlem d'una acadèmia molt compromesa i interessada en el país i en el seu futur. D'altra banda, teníem una societat civil que desitjava transformacions àmplies i que establia lligams molt clars en aquesta acadèmia. Parlem, per tant, d'un teixit social, en molts casos molt recent —associacions de veïns, centres catòlics, esportius, excursionistes, esplais, sindicats...—, i aquesta comunitat va donar lloc a un moment excepcional. Dins d'aquest moment excepcional, entra clarament la noció de Països Catalans: estàvem davant una nova oportunitat que es plantejava des d'aquesta perspectiva. Abans parlàvem de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, però també podem parlar de la Universitat Catalana d'Estiu, de la Gran Enciclopèdia Catalana, de la primera revista d'història, que és l'*Avenç*, que aleshores com a subtítol portava "revista d'història dels Països Catalans"... En definitiva, aquest corrent, molt ràpidament, amb el disseny del mapa preautonòmic i després amb la consolidació autonòmica, quedava plenament tallat.

—En el llibre esmentat es compara la importància del CCC amb la de l'Assemblea de Catalunya. Hi està d'acord?

—Sí. La història que s'ha fet de la Transició, en gran part, o bé és cortesana i considera que tot es va resoldre amb dues telefonades entre persones de Madrid; o bé, quan és més honesta, busca sobretot el paper que van tenir els partits i els sindicats. Però també cal dir que la societat civil ha estat menys estudiada, potser perquè és més difícil de trobar la documentació d'arxiu que permet treballar-la. I en aquest cas, crec que l'Assemblea de Catalunya va trencar amb aques-

ta lògica. Ara, el que plantegem amb aquestes publicacions és que el CCC sigui valorat en la seva justa mesura. Crec que, efectivament, la reflexió intel·lectual és un element clau, però també ho és l'agitació social, que a més té presència clara arreu dels Països Catalans, i amb una vocació comarcal que va portar localitats molt petites a participar en el debat polític d'una manera que fins aleshores mai no havien fet.

—Per què pensa que, en la posteritat, s'ha donat més importància al paper de l'Assemblea de Catalunya que al del CCC?

—L'Assemblea de Catalunya tenia una funció estrictament política i el CCC pretenia dotar de contingut un corrent polític des d'una reflexió que anava molt més enllà i que incloïa els aspectes socials i els projectes que donessin contingut al futur. En aquest sentit, com a fenomen el CCC és més divers i complex, i no és tan fàcilment resumible com ho podria ser l'Assemblea de Catalunya.

—**Ahora, el CCC va ser una iniciativa popular en un moment de buidor institucional. Com va ser possible?**

—Pel que fa al Principat com a mínim, era evident que hi havia unes ganys

molt àmplies per part de la joventut de fer un salt endavant. La batalla del carrer ja l'havíem guanyada abans de la mort de Franco a Catalunya en el sentit de la presència i de l'hegemonia social. Probablement, el cas del País Valencià és més complex, tal com constatem si parlem amb testimonis que ho van viure en directe. En aquell moment, la presència del blaverisme ja era important, i allò que alguns han anomenat la Batalla de València ja estava plantejada aleshores.

—**Fins a quin punt pensa que el blaverisme va impedir un desenvolupament normal del CCC al País Valencià?**

—La sensació que tinc després de parlar amb gent que ho va viure en directe, com ara l'editor Eliseu Climent, és que es va fer moltíssima feina i es va fer un salt endavant importantíssim. Crec que caldria valorar, en els seus termes justos, el fet que la Constitució de 1978 prohibeixi explícitament la federació de comunitats autònomes. Aquest article es va imposar amb un únic objectiu, que era impedir qualsevol tipus de relació directa o bilateral entre els diferents governs autonòmics dels Països Catalans. Això es va fer en paral·lel a la creació d'una macroautonomia que s'anomena Castella i Lleó i que avui, per cert, genera un munt de greuges patits per la part lleonesa. Aquest fenomen s'ha de valorar en els seus justos termes. Jo sempre dic als meus alumnes que les lleis han de ser interpretades, per part dels historiadors, com una explicació del que està passant i del que pot passar quan s'aproven. Si el català ha estat perseguit durant 300 anys de manera continuada per la legislació és perquè el català es parlava. Si no hagués estat així, no els haurien calgut aquestes lleis. Quan la Constitució prohibeix explícitament el dret de federació entre autonomies és perquè determinada gent vivia aquesta possibilitat com una realitat plausible.

—**El CCC, per tant, va servir per fer saltar l'alarma a les autoritats espanyoles del moment en aquest sentit?**

—El que queda molt clar és que la Transició no va ser un joc o un debat entre iguals, sinó que el règim polític va imposar les seves normes. I el poder no va deixar mai d'estar en mans dels que ja l'ostentaven. Això es posa de manifest diàriament, per exemple, en el poder judicial.

—**Mirant cap al futur, pensa que ara seria pertinent una nova mobilització com la del CCC o alguna iniciativa similar?**

—El moment actual té similituds significatives amb els anys setanta. En primer lloc, queda clar que el model polític que tenim —i que patim— és un model exhaurit. Una part majoritària del Principat no s'hi identifica. Aquest punt enllaçaria amb la sensació que tenia el país respecte al franquisme l'any 1975. Alhora, l'Estat només se sustenta, com a mínim a Catalunya, amb la violència d'estat. Sense això, l'Estat no →

#Nou Temps

**EL PRIMER
SETMANARI
EN CATALÀ**

**EL NOSTRE,
EL TEU!**

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025

→ estaria present a Catalunya, i els fets ho confirmen cada dia. I també hi ha la necessitat de discutir i debatre quin país volem construir, i més enllà dels lemes i de les consignes caldria una reflexió seriosa sobre el país que volem construir. I en això també podem trobar similituds. Pel que fa a les diferències entre el moment actual i aquell, és cert que estem patint una desmobilització i, molt clarament, un enfrontament entre partits que en molts casos és caïnita i fins i tot suïcida. Això fa difícil que puguem arribar a construir aquest debat, però en tot cas, si el debat és possible, des de la Fundació del Congrés de Cultura Catalana treballarem en aquesta línia. No necessàriament de la mateixa forma, perquè tenim nous canals de comunicació que caldrà saber aprofitar, i alhora potser no caldria treballar sobre vint-i-cinc àmbits, sinó més aviat sobre els quatre o cinc grans problemes que avui ens preocupen com a país i que serien fàcils d'identificar.

—Quins serien, segons vostè, aquests “grans problemes”?

—Avui preocupa el tema de la llengua i el seu ús social. També preocupa el tema de la globalització i quin paper ha de desenvolupar el nostre país en aquest context, a més de quin és el valor d'una identitat en un món globalitzat al segle XXI. Segur que també preocupen els temes vinculats a l'ecologia i al canvi climàtic, així com els drets dels diversos col·lectius. Crec, en tot cas, que en alguns d'aquests temes la problemàtica és comuna als Països Catalans. No només penso en la llengua, sinó per exemple en la sobreexplotació de les zones turístiques, en la contaminació i en el futur d'una economia basada, en gran part, en petites i mitjanes empreses o en el futur de la identitat. Segur que tots aquests temes avui interessen a moltíssima gent més enllà de l'acadèmia i són objecte de reflexió.

—Hi ha iniciatives com la de Debat Constituent que estan enfocades en aquest sentit.

—Sí. Debat Constituent es planteja no més al Principat i nosaltres sempre apostarem pels Països Catalans, perquè com a Fundació és la nostra raó de ser. Alhora, Debat Constituent s'identifica molt amb una conjuntura política concreta i en el nostre cas posem els llums llargs i obrim debats que van més enllà de l'endemà.

—Per acabar, què diria que va aconseguir el CCC en termes generals?

—Crec que, en el cas del Principat, va mobilitzar una gran part de la població i va generar un sentiment d'identitat catalana molt potent. Alhora, va contribuir a la modernització del concepte de catalanitat. Per tant, va posar al dia el que havia estat un moviment social importantíssim fins al final de la Guerra Civil. Pel que fa al País Valencià i a les Illes Balears, el CCC va contribuir a l'aparició d'un moviment polític de caràcter nacionalista que en aquell moment reivindicava l'autonomia.

—I si es tornara a desenvolupar una iniciativa similar, què pensa que s'hauria d'aconseguir?

—Aquí tenim un futur per resoldre. Abans parlàvem de la violència d'estat. És evident que una majoria de la població catalana, referint-nos estrictament al Principat, ja no se sent espanyola. Si els estats funcionen sobre un doble mecanisme, la repressió i l'adhesió dels seus ciutadans, aquest segon mecanisme ha estat liquidat al Principat. Per tant, l'assignatura pendent continuarà per més que passi el temps. Hi ha dos milions i escaig de persones mobilitzades i aquest tomb és irreversible. Això, tard o d'hora, algú ho haurà d'entomar.

—I com es pot plantejar això, una possible iniciativa similar a la del CCC, a escala de Països Catalans?

—El moviment sobiranista arreu dels Països Catalans ha crescut de manera evident i té cada vegada més expressions polítiques i en tots els àmbits. Cal treballar i generar dinàmiques comunes, i crec que hi ha molt a fer. En la mesura que el model autonòmic està exhaurit, crec que hi ha un futur. ●